

TEHERANU JE PROGLAŠENO VOJNO STANJE.

VERA V OUDŽE JE OVIRA NAPREDKU.

Umer Američana je rodil to spoznanje.

Teheran, Perzija. — Prek Teherana in njegovih predmestij je bilo proglašeno vojno stanje, ki bo trajalo, dokler ne postanejo razmere zopet normalne. Verski fanatiki, ki pridigajo proti postavljanju v red, bodo obsojeni na smrt. Listi, ki se bodo obrnili na stran verskih fanatikov in bodo sovražili ljudstvo, bodo potlačeni in javni shodi ne bodo dovoljeni. Neki list poudarja, da bi morala vlada že preje nastopiti proti fanatičnim duhovnikom in bi tako preprečila Perziji aramotni maček, ki si ga je nakopala s pomočjo ameriškega podkonzula Robert Imbrieja. List nadaljuje, da Perzija ne bo nikdar pozabila dela, ki ga je izvršila ameriški podkonzul v interesu Perzije.

Dokazi govore, da so fanatični duhovniki obtožili oboje Američana, da sta zastrupila "sv. studenec", pri katerem so se godili "čudeži". Najeli so posebno vnetega verskega fanatika, ki je širil to laž med ljudstvom. On je tekkel za kočijo in kričal na ves glas, da sta Američana izvršila strašno "bogostruštvo", ko sta otruvala "čudodelni studenec". Klicali je, mahali in tako je spodbudil nekdo ljudstvo, da je izvršilo zločin.

Neki drugi list priporoča, naj vlada nastopi zelo ostro proti duhovnikom. Vzamejo jim vse moči, da bodo taka hudodelstva nekaj nemogočega v bodočnosti. Posebej naj pobija povsod sleparijo, ki uganjajo duhovni s čudeži, kajti čudeži so navadno slepilo, s katerimi duhovni nase priklenijo ljudske mase, da imajo toliko večjo moč nad njimi. Umaki Slovci ne pozna čudežev, ker čudežev ni. On ima za vsak pojav razlogo in ne verjame v izvennaravne moči.

Dr. Arthur C. Millabaugh, bivši zastavnik državnega departmanta v Združenih državah in sedaj upravitelj perzijskih financ, se nahaja v neprijetnem položaju. Millabaugh je prišel v Perzijo, da uredi finance v tej deželi. Kritika proti njemu je zelo ostra, da si na tudi precej prijatelj, ki ga zagovarjajo. Kritičarji vprašujejo, kdaj bodo pričele njegove reforme učinkovati v korist perzijskega ljudstva.

Depeša iz Moskve pravi, da milicijska vlada odstopi Millsbaugha zaradi nezmožnosti. Vlada je pa podala izjavo, da je zadovoljna z njegovim delom.

STEPLA SE BOSTA Z OROŽJEM.

Padec grškega ministristva je vzrok pretepa.

Atene, Grčija. — Takozvani gospodarski sloj je se vedno dajal dobre zglede, da se mora Slovci pametnih argumentov. Dvobojevali ali pretepa se bosta z orožjem admiral Hadjikyriacos in admiral Kauloudis na italijanskih tleh, kar je v Grčiji tak pretek postavne prepovedan. Vzrok pretepa je debata v grški poslanski zbornici, ki je povzročila padec grškega ministristva. V debati sta si gospoda povedala take reči, da mislita, da ravna po žentilemansko, ako prepričljivo s krvavim pretepom.

Ako kdo išče nemoralnost, je najde veliko v gospodarskem razumu. In sicer je najde več, kot se treba.

17-LETEN FANT UMORIL LASTNEGA OČETA.

Chicago, Ill. — Henry Derrig, star 17 let, in bivač na 2337 Polk street, je v nedeljo zvečer ubil svojega očeta Henryja Derriga s kolom za odličanje žoge. Kakor zatrjuje mati, je fant ubil svojega očeta, ki je bil svojčas poljeja, v zamudi svoje matere.

RIMSKE CERKVE KUJKA.

Hujakarija je povzročila pretepe.

Strasbourg. — Rimska cerkev je nahajala svoje vernike, da protestirajo proti ministrskemu predsedniku Herriotu, ker je zakon za zakonsko ločitev uvedel v Alzaciji in Loreni.

V Metzju je prišlo do pretepa med verniki rimske cerkve in drugim ljudstvom, ki ne verjame, da je rimski papež poglavar Francije. Okoli deset rimskih vernikov je bilo ranjenih.

Walsh se je zbal LaFolletta v Montani.

Ker se senator Walsh zaveda silne LaFollette moči v Montani, je odklonil podpredsedniško kandidaturu na demokratični konvenciji.

WALSH JE VPRAŠAL LA FOLLETA PO TELEFONU, ČE BI PODPIRAL NJEGOVO KANDIDATURO.

Washington, D. C. — Vzrok, zakaj je senator Walsh odklonil nominacijo za demokratiškega podpredsedniškega kandidata na demokratični konvenciji v New Yorku, je prišel konec zadnjega tedna iz zanesljivega vira na dan. In kakor je prišlo na dan, je bil senator LaFollette tisti, ki je povzročil, da se je senator Walsh odločil odkloniti demokratiško podpredsedniško kandidaturu.

To poročilo sega nazaj v hotel, kjer se je odigral kar najbolj dramatičen prizor. V štirih urah je bilo pri senatorju več kakor pol duzeta senatorjev in veliko stvitev konvencijnih voditeljev pri Walshu ter ga prosilo, naj prevzame demokratiško podpredsedniško kandidaturu.

Sedaj je znano, da ni Walsh samo odklonil demokratiške časti na drugem mestu demokratiške volilne liste, nego se tudi ni zmenil za zagotovitev, češ, da postane tudi lahko predsednik, kakor so mu to zatrjevali demokratiški kapitani.

V celi rožnati sliki je videl mož, ki je zaslovel po celi deželi, ko je z močasto neustrašenostjo razkril podkupljive vladne uradnike, prikazen senatorja LaFollette, ki se mu je dvigal pred očmi na čelu silnega progresivnega glasu na zapadni deželi.

Ta drama se je odigrala med časom, ko je bil Davis imenovan za demokratiškega predsedniškega kandidata na popoldanski seji dne 9. julija, in pa tedaj, ko je bil governor Bryan izbran za podpredsedniškega kandidata.

Ko je preprečil, da se ni konvencija zavzela zanj kot predsedniškega kandidata, je senator Walsh odgovoril zborovanju ter se vrnil v svoj hotel, kjer je hotel zasnovati načrt, kako bi odklonil podpredsedniško kandidaturu.

Njegova soba je bila nemudoma polna obiskovalcev. V par minutah je bilo že šest senatorjev pri njem. Ti demokratiški senatorji so ga izkušali pregovoriti, da bi prevzel podpredsedniško kandidaturu. Bili so to King iz Utaha, Jones iz Nove Mehike, Pittman iz Nevade, Harrison iz države Mississippi, Caraway iz Arkansasa in Walsh iz Massachusettusa.

Načelnik narodnega demokratiškega odbora Cordell Hull, George White in drugi demokratiški konvencijni voditelji so se pridružili senatorjem. Celo Davis sam je poslal k senatorju iz Montane ala, ki ga je prosil, naj prevzame podpredsedniško kandidaturu.

Ali en glas mu je rekel, kaj bi (Dalje na 3. strani.)

OLANICAM "NADE" 102 SNFJ.

Chicago, Ill. — Društvo "Nade", št. 102 S. N. P. J. pozivlja vse članice, da se udeležite izvanredne seje, ki se vrši nočjo ob sedmih v dvorani S. N. P. J. na 2657 S. Lawrence Ave. Umrla je sestra Maria More, stannjoča na 5541 S. Richmond Ave. Pridite, da uradno potrdite za dostojni pogreb članice našega društva.

AMERIŠKO ZLA-TO DIKTATOR V NEMČIJI.

OPOZICIJA PROTI DAWESOVEMU NAČRTU PORTA-JA GLASNA.

Med Anglijo in Francijo se sporazuma glede Porurja in Porenja.

Berlin, Nemčija. — Opozicija proti Dawesovemu načrtu za "rešitev" Evrope narašča. Nemški nacionalisti in komunisti naglašajo, da Nemčija postane sužnica ameriških kapitalistov, ako Nemčija sprejme posojilo.

"Pred ameriškim denarnim diktatorstvom smo," izjavljajo nacionalisti in komunisti.

Nacionalisti vzključajo, da je vse nesprejemljivo, kar prihaja v Nemčijo iz Londona o sporazumu, ki se tam kuje na konferenci. Tako govore tudi komunisti.

Zmernejši elementi pravijo, da je vseeno, kdo izkorišča Nemčijo: domači ali tuji kapitalisti. Domači kapitalisti niso nič bolj milostljivi napram nemškemu ljudstvu, kot tuji. Lep zglede v tem oštr podaja pokojni Stinnes, ki je neusmiljeno del nemško ljudstvo, da lahko nagradi toliko več bogastva. Plačeval je delavce v Nemčiji v ničvrednih papirnatih markah, na trgih v tujemstvu je pa prodajal nemško blago po glavi valuti. S svojo grabelljivo taktiko je spravil nemško ljudstvo v največjo revščino.

Komunisti se ravna po direktivah iz Moskve in naglašajo, da bodo nemški delavci postali sužnji svetovnega kapitala: ako se izvede Dawesov načrt. Zmerni elementi jim odgovarjajo, da se delavci že sužnji svetovnega kapitala in ni treba šele čakati, da postanejo. Položaj delavcev se ne bo izboljšal, pa če so delavci sužnji domačega ali pa tujega kapitala, dokler postoji kapitalistični gospodarski red. Zato je dolžnost delavstva, da se bojuje vohde proti kapitalizmu, pa naj bo naroden ali mednarodni kapitalizem. Naloga delavstva ni, da rešujejo domač kapitalizem.

London, Anglija. — Zastali so na londonski konferenci, ko je prišlo na dnevni red vprašanje francoske kontrole v Porurju in Porenju. Britje zahtevajo, da se Francija odpove kontroli v Porurju in Porenju, francoski zastopniki pa nočejo ničesar slišati o tej zahtevi.

Spor je skozinkoz kapitalističnega značaja in zastopniki se pripravajo med sabo, kateri kapitalizem bo imel največ dobička od posojila in vzpostavljenja Nemčije. Edini so si v tem, da mora imeti kapitalizem dobiček od vzpostavljenja Nemčije, ne soglašajo pa, da naj bi francoski kapitalizem odnesel največji kos plena, ako se načrt obnese.

DRŽAVA PRIPRAVLJENA ZA SODNO OBRAVNAVO.

Chicago, Ill. — Državni pravdnik je izdal glede obravnave milijonarskih morilcev Leopolda in Loeha, ki ju je pričela sodna oblast zaslišavati večer ob desetih dopoldne, naslednjo izjavo: "Mi smo pripravljene za obravnavo. Z vsemi močmi se bomo upirali vsakemu koraku za preložitve sodne obravnave ter gledali na to, da pride cela zadeva kar najhitreje do konca."

"Mi ne bomo izkušali prestaviti obravnave v okraja Cook," je izjavil odvetnik Darrow, ki je glavni general zagovorniških sil v tej obravnavi, ali nikakor pa ni hotel odgovoriti, ko ga je nekdo vprašal, če misli dati obravnavo kakemu drugemu sodniku v roke.

Glavna obravnavo se ima vršiti dne 4. avgusta. Večraj so se pričela le uvodna zaslišavanja.

VREME.

Lahki južni vetrovi, proti večeru hladneje. Nebo oblačno, semintje lokalne nevihte v Illinoisu. Solnce vzhaja ob 5:33 a. m., zaide pa ob 8:20 p. m. Luna izide ob 12:06 a. m., večerna zvezda je Jupiter.

MORILCI BODO EKSEKUTIRANI.

Tako izjavlja perzijski generalni konzul.

Morristown, N. Y. — Perzijski generalni konzul je izjavil, da bodo morilci ameriškega podkonzula Imbrieja eksekutirani na mestu, na katerem so izvršili zločin. Eksekucija se bo vršila v pričo ameriških uradnikov. Nato je perzijski konzul nadaljeval: "Ne sročja je bila, da je podkonzul Imbrie nosil perzijsko kapo, ko se je približal studencu. Drhal ga je smatrala za člana nove sekte, ki zdaj rogovili proti mohamedancem."

Neki Perzijan, ki noče, da njegovo ime pride v javnost, je pa rekel, da perzijsko ljudstvo potrebuje poduka in ne eksekucij, kajti ljudstvo bo smatralo eksekutirane fanatike za mučenike.

Progresovci zanese kampanjo v vse države.

Washingtonska konferenca, na kateri so sedaj člani izvrševalnega odbora konferenc za progresivno politično akcijo, snuje kampanjske načrte.

VELIKA POLITIČNO OFENZIVA SE UTEONE PRIOTI V NEW YORKU.

Washington, D. C. — O načrtih za silno volilno bitko po vseh državah so razpravljali v nedeljo na konferenci, se je vdeležil senator LaFollette iz Wisconsin kot predsedniški kandidat neodvisne volilne liste, nadalje senator Wheeler iz Montane kot podpredsedniški kandidat, potem poslanec Nelson iz Wisconsin kot kampanjski voditelj in več drugih političnih svetovalcev.

Splošno mnenje je prevladalo na konferenci, da bi bila zelo dobra strategija, če bi progresivci počakali s svojo ofenzivo toliko časa, da se voditelji obeh starih strank izkašljajo.

Zastranega ne bo najbrž niti senator LaFollette, niti ne senator Wheeler imel nobenega važnega govora do meseca septembra.

LaFollette in Wheeler se bosta najbrž najprej prizadevala pridobiti podporo na vzhodu. Nasvetovan je bil načrt, naj bi viscosinski senator imel svoj prvi kampanjski govor v newyorškem mestu.

Pozneje namerava imeti LaFollette razne govore po važnejših mestih na srednjem in daljnem zapadu, dočim bo njegov drug senator Wheeler imel celo vrsto političnih govorov po vseh večjih krajih v deželi.

Sedaj je LaFollettev delavec predvsem do tega, da spravi svoje kandidate volilnih izbornikov na glasovnice v vsaki državi. Nelson je dejal, da bo to mogoče izvršiti vsepovsod, čeprav je pričakovati po nekaterih državah precej tehničnih evir in zadržkov.

Nadalje bodo gledali na to, da nastopijo vse politične skupine enotno za progresivno volilno listo v vsaki državi. V nekaterih državah je prišlo po več organizacij z zahtevo na dan, da naj bi bile priznane za uradne LaFolletteve skupine.

LaFolletteva volilna lista bo označena za neodvisno, kjerkoli bo to le mogoče, da pravi njegovi svetovalci, da ponekod ne bo to mogoče, in tamkaj bo morala LaFolletteva lista nastopiti kot "progresivni", "kmečko-delavska stranka" itd.

LaFollettevi pristni so sklenili na svoji nedeljski konferenci sklicati državne konvencije kar najhitreje mogoče. Te konvencije so potrebne, da imenujejo na njih izbornike, ki bodo glasovali za LaFollette. Vsaki taki konferenci bo naročeno, naj izvoli državni kampanjski odsek in državnega načelnika, ki bo imel delati in posloovati v sporazumu z narodnim kampanjskim odborom.

New York, N. Y. — Odbor iz sta članov z Oswaldom G. Willardom na čelu je ustanovljen za

ŽALOSTNI SPOMINI OB DESETLETNICI.

VEČ KO 50 MILJONOV LJUDI JE BILO ZAPOSLENIH Z UBIJANJEM.

Sedem milijonov in pol krepkih moških fantov je bilo žrtvovanih.

London, Anglija. — Evropejsko delavstvo smatra svetovno vojno, ki je pričela prvega avgusta po dovršeni mobilizaciji Rusije, za največje in najbolj blazno kapitalistično hudodelstvo.

Trajni mir v Evropi ob desetletnici krvavega klanja je še daleč od ureditve. Kapitalizem je ostal in dokler ne pogine, toliko časa bo postala vojna nevarnost.

"Vojna predstavlja tragične in neodvnljive posledice sistema, ki sloni na kapitalistični kontroli, mednarodni konkurenci, tajni diplomaciji in sovražnih alijancah," pravi Fred Bramley, tajnik Britskega strokovnega kongresa, v katerem je organiziranih več kot 4.300.000 britskih delavcev. Vzroki za vojno nevarnost niso bili nikjer odpravljeni razum v Rusiji.

Bramley podaja statistične podatke o vojni, ki je trajala več kot štiri leta in tri mesece in je končala s premirjem dne 11. novembra 1918, sledeče:

"Več ko petdeset milijonov ljudi je bilo zaposlenih v brutalnem klanju ljudi.

"Več ko sedem in pol milijonov najbolj močnih in dobro obetajočih mladih ljudi narodov, ki so bili zapleteni v vojno, je padlo na bojščih.

"Več ko dvajset milijonov in pol mladih ljudi je bilo tako ranjenih, da ni bilo več mogoče popolnoma ozdraviti njih poškodb. On navaja uničenje mednarodne trgovine, ekonomske paralizo, nenormalno brezposelnost, revščino, na široko razširjeno reakcijo, spodkopavanje delavskih strokovnih društev.

Bramley izjavlja, da bo trajni mir prišel šele takrat, kadar bodo delavci odklonili sodelovanje v igri, v kateri postajajo brezmožne zastave brezvestnih kriminalcev, ki jim dovolijo, da krvave, delajo in plačajo bedarijo in zločine drugih. Militarizem ni bil uničen v letih 1914-1918. Začelno je bil potlačen na nekaterih krajih, na drugih pa pojačan.

Združene države so vstopile v svetovno vojno dne 6. aprila 1917, pet mesecev kasneje, ko je bil Wilson izvoljen drugi predsednikom, "ker nas je držal proč od vojne", kot so voditelji demokratične stranke in politični čredniki pripovedovali volilem.

V devetnajst mesecih, ko so trajale sovražnosti, je zapadlo smrti 77.118 ameriških vojakov. To niso vteti zavedni odporniki proti vojni. Vseh Američanov je bilo ranjenih 221.059. Direktni vojni stroški znašajo \$22.625.252.843.

Eden največjih uspehov vojne je v tem, da ameriški bankirji kontrolirajo polovico svetovne zlate rezerve, pred izbruhom svetovne vojne so pa kontrolirali samo eno petino.

HUDO NEURJE V CHICAGU.

Chicago, Ill. — V nedeljo ponoči je treskalo, grmelo in lilo, kakor iz škafa v čikaškem mestu. Vihar je bil tako huš, da je podiral in lomil drevje, igral telefonске in električne žice ter napolnil kleti z vodo, in to pa vse v štiridesetih minutah. Strela je udarila na mnogih krajih po celom mestu, ne da bi bila naredila kako večjo škodo.

Nenadni naliv je zalil odvodne cevi. In tako se je zgodilo, da so bile ceste v spodnjem mestu vse preplavljene z vodo, in po kletih je bilo tudi vsepolno vode.

podpiranje LaFolletteve kandidature. Senatorju so poslali brzojavko, v kateri se mu zahvaljujejo za to, da je prevzel predsedniško kandidaturu.

VOJNA JE PEKEL.

Kaj pa je z avtomobili?

New York, N. Y. — "Vojna je peklo", je rekel general Sherman. Magistratni sodnik House v New Yorku izjavlja, da so avtomobili ubili v zadnjih osemnajst mesecih ravno toliko ljudi, kot je v enakem času padlo ameriških vojakov na bojščih. Avtomobili so ubili šest in devetdeset tisoč oseb v deželi, med katerimi je bilo več kot pet in dvajset tisoč otrok.

Avtomobil je postal morilni stroj. Kdaj se gane javna vest in zahteva, da avtomobil služi le namenu, za katerega je bil izumljen?

Pasič in Prihlice-vič podala ostavko.

Klerikalci vriskajo veselja.

ALI NE BO VOLITEV V JUGO-SLAVIJI?

Beograd, Jugoslavija. — Pasič in Prihlicevi sta podala ostavko s jasnim namigom, da ne bodeva več v novem ministristvu. Pritisk od strani Hrvatov in Slovencev je bil tako velik, da je stari lijak Pasič smatral za najboljšo potezo, da se umakne za nekaj časa, da se duhovni zopet malo ohladi. Vest je povzročila silno veselje med slovenskimi klerikalci, ki je pripelo do vrhunca, ko se je izvedelo, da je kralj konfiriral z Jovanovićem, da ustanovi koalicijske ministristvo, kajti klerikalci upajo, da bodo zopet jahali vladnega "šimelca."

Dunaj, Avstrija. — Dasiravno je Pasič podal ostavko kot ministristki predsednik, vseeno se delajo razni polakusi, da se prepreči splošne volitve v skupščino. V vladnih krogih se izgovarjajo, da bi prišlo do oboroženega konflikta med raznimi strankami, ako bi se vršile volitve v teh burnih časih.

Vladni očetje so res včasih v skrbeh, da zabranijo pretakanje ljudske krvi! Seveda takrat, kadar se boje, da bodo razprestoljani!

Socialisti prično kampanjo danes.

New York, N. Y. (Fed. Press.) — Predsedniška kampanja radikalnih in progresivnih elementov se prične v newyorškem mestu danes. Na LaFollettevem ljudskem shodu socialistične stranke govori danes kongresnik Viktor L. Berger iz Wisconsin, nadalje Morris Hillquit iz New Yorka in pa James H. Maurer iz Pennsylvanije. Isti večer odpre socialistična delavska stranka svojo kampanjo po radiju s postaje WEAY. Govoril bo njen govornski kandidat Frank E. Passonno.

Predsednik "delavske stranke" in njen predsedniški kandidat William Z. Foster je imel govor v tem mestu na ljudskem shodu v ponedeljek zvečer.

Herbert M. Merrill odobril LaFollettea.

New York, N. Y. (Fed. Press.) Državni socialistični tajnik Herbert M. Merrill je v svojem sklicanju newyorške državne konvencije, ki se ima pričeti dne 26. julija, odobril sklep narodne socialistične stranke glede podpore za LaFollettea kot nesocialista. To naznanilo se glasi, kakor sledi:

"Na izbero smo imeli, ali postati neznanca frakcija kakor socialistična delavska stranka, ali pa vstati v velikansko silo liki neodvisna delavska stranka na Angliškem. In odločili smo se za zadnje, čeprav je odločena ustanovitev stranke do prihodnjega meseca januarja."

Večina newyorških socialistov, sklicanih na zborovanje, da potrdi LaFolletteovo kandidaturu, je to storila ter prispevala \$500 v kampanjski fond. Uprali so se odobrenju Louis Sadoff, Meyer Gilla in S. Steinberg.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopis se ne vrača.

Narodna: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 na tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vas, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER of THE FEDERATED PRESS"

Datum v oklepaju n. pr. (July 1-24) poleg valoga imena na naslovu pomeni da vam je s tem davcem potekla naročnina. Ponovito je pravilno, da se vam ne ustavi list.

ŠESTURNI DELAVNIK V INDUSTRIJI.

Ali je šesturni delavnik potreben in mogoč v industriji? Industrijalci stare šole, ki se navdušujejo za vse, kar je nazadnjaškega bodo na kratko rekli: "Šesturni delavnik ubije industrijo in zato je škodljiv in se ne sme uvesti!" Drugi ljudje bodo rekli, da je treba za agitacijo za šesturni delavnik v industriji še počakati, ker ni v vseh industrijah uveden osemurni delavnik. Zavedni delavci bodo izjavili, da je treba pričeti s propagando za šesturni delavnik, kajti ko je pričela koncentrirana agitacija za osemurni delavnik v letih 1880—1890, so delavci delali po deset in dvanajst ur, v nekaterih obrtih in industrijah pa tudi po več ur dnevno.

Osemurnemu delavniku dandanes nasprotujejo le najbolj zagrizeni in starokopitni podjetniki, ki so s svojimi mislimi še za sto let za duhom časa. Ampak nepristranski opazovalci hvalijo osemurni delavnik povsod kot velik blagoslov za ljudstvo. Dnevnik "New York Times" je prinesel članek, v katerem podaja čitateljem sliko, kako sodi francoska vlada o osemurnem delavniku, ki si je ustvarila svojo sodbu na podlagi nepristranske preiskave. Francija je imela komaj štiri leta uveden osemurni delavnik, ko je prišla francoska vlada do prepričanja, da je osemurni delavnik velika dobrota s fizičnega in moralnega stališča za francosko ljudstvo. Alkoholizem je pričel pešati, število oseb, ki so bile aretirane zaradi pijanosti, nesposobnega obnašanja in drugih deliktov, ki izvirajo iz pijanosti, se je znižalo. Število oseb, posebno delavcev, ki so obiskovale obrtni in tehnični poduk, javne knjižnice ali se pridružile kulturnim in zabavnim društvom, se je povišalo. Veliko oseb se je udajalo po delopustu delu na vrtovih.

Dokaze imamo tudi v Ameriki, ki govore v prilog osemurnemu ali skrajšanemu delavniku in ki prihajajo direktno iz podjetniških krogov. Colorado Fuel in Iron kompanija je bila tudi med tistimi korporacijami, ki so nasprotoval osemurnemu delavniku. Kompanija je uvedla osemurni delavnik in kmalu se je prepričala, da producira ravno toliko kot pri dvanajsturnem delavniku. Tako se je namreč izrazil njen predsednik J. F. Welborn.

Za delavce je šesturni delavnik vršen več kot za industrijalce. Šesturni delavnik pomeni, da bodo delavci zopet imeli dve uri več na dan za spopolnjenje svoje izobrazbe in povečanje svojega znanja, ali pa dve uri več za počitek, katerega posebno potrebujejo taki delavci, ki opravljajo izredno težko fizično delo. Za delavce ima še drugo vrednost. V industriji bo delalo več delavcev kot sedaj. Stalna armada brezposelnih delavcev se bo skrčila, čas perijodično prihajajočih gospodarskih kriz bo krajši. To pa zopet pomeni, da si bodo delavci izboljšali zaslužek in življenske razmere.

Osemurni delavnik dandanes več ne odgovarja razmeram v industriji. Industrija ima dandanes popolnejše stroje, kot jih je imela pred desetimi ali dvajsetimi leti. Zato ker ima popolnejše stroje, producira več, akoravno se je delavnik skrčil na osem ur dnevno. Da se ustvari zopet raynotežje v industriji, je treba znižati dnevni delavnik od osem na šest ur. Čas je tukaj, da delavske strokovne organizacije vpostavijo to zahtevo, kadar sklepajo nove pogodbe. Opusti naj se za nekaj časa zahteva za povišanje mezde in se nadomesti z zahtevo za skrajšanje delavnika.

Ako bodo podjetniki rekli, da je taka zahteva pretirana, naj se jim odgovori, da bančni predsedniki, industrijski in železniški ravnatelji delajo komaj po šest ur dnevno, kapitalisti pa nič, delavci so pa bolj potrebni počitka kot te vrste ljudje.

Samoposebi se razume, da bančni, železniški in drugi industrijski predsedniki in kapitalisti ne bodo z veseljem sprejeli te zahteve. Ugovarjali ji bodo, kot so uvedanju osemurnega delavnika. Ampak delavstvo naj si zapomni, da ni še ničesar doseglo, ako ni zahtevalo in če se ni bojevalo za svoje zahteve.

Čas, da delavstvo vpostavi kot svojo zahtevo uvedanje šesturnega delavnika v industriji, je tukaj. Ako bo delavstvo ta čas prespalo in ga zamudilo, bodo privatni bizniški interesi prišli z zahtevo, da se osemurni delavnik podaljša. Tak je sedaj položaj v industriji.

SLIKE IZ NASELBIN.

Kraya, Pa. — Kruta smrt je pobrala iz naše naselbine v državi št. 174 članico Mary Naglie v starosti komaj 23 let in pol. Zapustila je žalujočega soproga in hčerki ter sina, mater, brata, popolu sestrin in očima kakor tudi več sorodnikov, ki jim izrekam iskreno sožalje. Pogreb se je vršil 13. julija ob veliki udeležbi ljudi. Naj ji bo lahka gruda in miren počitek.

— Naše društvo "Vihar" je sklenilo prirediti veselico na 30. avgusta, ker obhaja 13 letnico otvoritve doma. Zato so naprosena vsa bližnja društva, da ne bi na tisti dan prirejali zabave. Toliko v pojasnilo cenjenemu občinstvu v okolici. Izšel bo poseben oglas in program veselice.

Pokladi znanem in rojakom širom Amerike. — Anton Tausch, tajnik društva št. 174 S. N. P. J.

Moon Run, Pa. — Že dolgo ni bilo depisa iz te naselbine, ki bi opisal, kako nam gre v svobodni deželi. Res svobodna za tistega, ki jo zna izrabiti. Ubogi delavec je tudi svobodni? Ne pod takim sistemom. Svobodni smo pri nekaterih prilikah, pa še tistega se ne poslužimo, ko nam je na razpolago. Mi sami smo tega krivi, ker se ne seznamo s tisto stvarjo, kot bi se imeli; ne sprevidimo, kateri elementi nas ogrožajo.

Dosti naukov je imamo, ako se ozremo nazaj. Mesto izboljšanja smo na slabšem. Na milijone ljudi ne delajo in nima jesti.

Tukajšnji premostovci, ki je last Pittsburgh Coal Co., že ne obratuje od osmega aprila t. l. in ne vemo, kdaj prične z obratovanjem. Kdo pa je kriv tega? Vsek naj premisli, za koga se bo prihodnjič potegoval. Upam, da vendar ne bo več za republikansko in demokratsko stranko, katerih zagovorniki so tisti, ki nam povzročajo take razmere. Zdalj lahko vidimo, da moramo začeti drugače, delavci moramo skrbeti za boljše bodečnost.

Dne 6. julija se je vršila seja socialističnega kluba št. 175 J. S. Z. Zaključek se glasi, da naš klub priredi dne 26. julija piknik na farmi Franka Slabeta. Piknik začne ob petih popoldne. Vabimo vse, ki simpatizirajo z nami iz Moon Runa in drugih naselbin, da pomagajo pri takih prilikah vršiti organizatorično delo za socialistične ideje, ker delo je težko, da ga izpolnimo.

Opozorjam vsakega, ki ima kolikšak naprednega mišljenja, da bi ne zaostajal. Vsek naj izvrši svoje delo, posebno na političnem polju. Nikakor ne smemo čakati in se zanašati na druge, ker je vsakogar dolžnost, da se zanima in se čimprej izkoplje iz te mišerije.

Naš klub priredi piknik, da se snidemo in pogovorimo za večjo aktivnost v prid naši stranki. Naj se bolj širi zavednost v korist delavstva samega, ker sedaj prihajajo dnevi, ko bo treba resnično preudariti, da se skupno obrnemo proti kapitalističnemu izkoriščevalcu ljudstva. Ne stojakimo potem, ko bo prepozno, zdaj je čas in zdaj na delo vsi. Vsek naj agitira med delavci svoje in drugih narodnosti.

Pričakujemo, da se združimo vsi, kar nas bo na pikniku, za našo stvar. Preskrbljeno bo za vsa potrebna postrežbo, posebno bo prilika za tiste, ki se radi sučejo po prstih. Imeli bomo izvrstno godbo. — Poročevalec.

Bryant, Okla. — Prav nič se ne morem pohvaliti s delom, ker tudi tu je tako slabo, da slabše skoraj ne more biti v tem oziru. Kakor slišimo, je bila pri nas podpisana premogarska pogodba po stari plačilni lestvici že prvega maja, ali kaj nam pomaga, če je pogodba podpisana, ako pa večina naših moči še vedno čaka na odrešenje od premogarskih baronov. Zmerom slišimo govore, da prvega ali petnajstega začnejo delati v tem ali drugem prmogokopu, a ko pride mesec do prvega ali petnajstega, pa se ne oglasi nobena piščalka pri rojih, ki so zaprti kar naprej. Kdaj bodo premogarski baroni zopet tiste "židane" volje, da bodo poklicali naše moče v črni peklo, da se plažijo notri po kolenih in pomagajo kupiti ogromne zaklade našim izkoriščevalcem? Tega ne vemo. Oni se pa ne oziirajo na potrebe ubogega delavskega ljudstva, a mi imamo prazne šepce. Mar jim je samo, da imajo oni dovolj.

Delavskemu ljudstvu se bo tako godilo še dalje, dokler ne bo-

mo prišli do spoznanja svojih pravic in si dotične pravice tudi izvojevali. Skupno in složno se moramo organizirati in v skupini potem zahtevati izboljšanje ter preuredbo današnjega reda. Tako si lahko zagotovimo izboljšanje našega položaja za trajno.

Pri zaključku malega mojega dopiska moram povedati, da mi je dopadla povest starega rudarja, kakor tudi želim, da bi se čestokrat dobilo kaj sličnega v našem naprednem listu Prosveta. Zlasti me je zanimalo, kar je pisal o Grobeljskem mostu, tam blizu, kjer je moj rojstni kraj.

Čitala sem v Prosveti, da je tam nekje po Pennsylvaniji pobral naročnino za Ave Mico rujavski kutar. Naj bi prišel tudi sem v Oklahomo, mogoče bo tudi tu kdo naročil list s tako zapeljivim imenom, čeprav kar le za "špas" in ne za posnemanje. Zavedni rojaki, mislim, da mi ne bo zameril, ker to pišem, a na nezavedne se ne oziram.

Pozdrav zavednim Slovincem po vsej Ameriki! — Anna Serdoner.

White Valley, Pa. — Če se ozremo po slovenskih naselbinah Amerike, vidimo takoj, da ima še skoraj vsaka mala naselbina svoj dom. V tem oziru Slovenci celo prekašamo nekatera večja narode. Tudi mala slovenska naselbina v White Valleyju ne zaostaja v tem. Že leta 1916 smo si poleg mnogih težkih postavili malo dvorano; bližje smo še v dvomu, če bo uspevala le toliko, da bodo kriti stroški in se bo izplačeval vložen kapital. Že v par letih se je izkazalo, da gre in leta 1922 smo izboljšali spodnje prostore. Ker se je pri večjih prireditvah pokazalo, da je stavba premajhna, smo letos povečali še zgornje prostore, to je dvorano, da danes popolnoma odgovarja potrebam naše naselbine. Primerna je za razne igre in tudi dramske predstave, če bi se tukajšnja mladina hotela zavzeti za stvar.

Nikakor se pa ne da prikriti dejstvo, da smo v sedanjih draginskih materijalih tudi slišeli nekoliko v deficit. Da se rešijo vsi nedostaki, je sklicana izvanredna seja v nedeljo dne 27. t. m. ob dveh popoldne. Vsi člani Slovenskega doma so naproseni, da se udeležijo. V korist Slovenskega doma sta bili to letoletje prirejene že dve veselici. Ker poleg vseh težkoč še nista preslabo izpadli, je odbor Slovenskega doma sklenil prirediti tretjo, na soboto dne 26. t. m. Dolžnost nas je, da se udeležimo te veselice in pomagamo Sloven-skemu domu na noge, ker dom je v ponos in korist cele slovenske naselbine. Naša dolžnost je, da se vsi žrtvuemo. Nikakor ni pravilno mišljenje, da morajo vse posle izvrševati in voditi eni in isti člani Slovenskega doma. Treba je, da delamo vsi. Žrtvuemo se vsi člani doma nekoliko za narodno stvar in naše finančne rane bodo kmalu izginile. — Član Slovenskega doma.

Goljufija z družbinimi pokojninami.

(Leland Olds za Fed. Press.)

II.

Ustanove industrijskih pokojnin služijo v svrhu zasužnjevanja, stavkolomstva in zniževanja plač, kakor je bilo razkrito v pravdi radi Morrisove pokojnine delavcem, ki jo ima v rokah sodnik I. C. Ryner s čikaškega okrožnega sodišča. Zagovorniki penzionistov C. W. Armstrong je dokazal, da je družbi služila naprava za pokojnine kakor vaba delavcem, da se ji pokorno in zvesto služijo, ker jim je obljubljala dar v pokojnini. Prav radi tega so tudi delavci ostali pri tej družbi vzlic nizki mezd.

"Morrisova družba," pravi izjava zagovornika, "je anovala in izvršila, da so bili smatranji penzionisti kot prejemalci podpore iz dobrotelnega fonda, kontrolirala je s tem svobodo gibanja delavcev, ker so se bali za svoje pokojnine." Uslužbenici so bili po šestih mesecih zaposlenja primorani, da se podpisali pogodbe z družbo, ki jih je vezala, da morajo prispevati po tri od sto od svoje plače. Obljubili so jim za to, da bodo po 53. letu upokojeni, ako so služili najmanj 20 let. Ampak tudi kot penzionisti so bili kot nekaki podaniki družbe. Če jih je kompanija rabila, ako kolikšak zmogli, so se morali odzvati in pomagati v slučaju pomanjkanja delavcev. Torej so služili za stavkokaze. Dogodki so pokazali, da kom-

panija ni držala svoje besede, ko je obljubila delavcem pokojnino do smrti, kakorhitro sta se združili veliki klavniški trdki Morris in Armour.

Zakaj se podjetniki po vsej deželi tako zelo ogrevajo za pokojninske ustanove je razlagati iz tega, ker na ta način dobijo toliko pokornejših delavcev. Tako je dokazal Armstrong, ki citira številke, koliki družb je imelo leta 1920 tako ustanove za pokojnine. Takrat je že uvedlo 28 železniških družb, 12 tranzitnih trvd, šest plinskih in električnih, 45 tvornih podjetij, 24 bank, 5 zavornih družb in 22 različnih trvd, torej skupaj 142. Od leta 1920 pravi on, se je število podjetij s pokojninskimi ustanovami zelo pomnožilo.

"Skrbno preučevanje industrijskih pokojninskih ustanov," pravi Armstrong, "nas vodi do zaključkov, da niso pokojninske ustanovljene iz nikake človekoljubnosti do starih in nezmožnih delavcev. Pokojninske ustanove se podjetnikom izplačajo neprimerno dobro. V slučaju Morrisove družbe so zahtevali od delavcev, ako so hoteli pokojnino, 1) da so služili več kot dvajset let nepretrgano, 2) da so bili sposobni pri delu, 3) da so delali vsi, kadar je primanjkovalo delavcev, 4) da so bili svobodni od udeležitve stavk, 5) tri odstotke plače v fond, 6) kontrolo čez delavce tudi po upokojnini in 7) pokornost na poziv v službo, da pomagajo podjetnikom slomiti stavko.

Vse to so zahtevali od delavcev, da so morali podpisati, ako so hoteli imeti pokojnino. Torej so podjetja upravičeno lahko smatrala, da s pokojnino ne daje delavcem nikakega daru, pač pa da na ta način z njo sklenejo dobro kupčijsko pogodbo s delavci. Tudi trgovska zveza opisuje, da je to jako dober način, da podjetniki pridobijo lojalnost delavcev. Armstrong ne imenuje tega početja klavniškega trsta drugače kakor "goljufija" in bo tudi nadaljeval s tožbo, dokler ne doseže pravice za upokojene delavce.

Vesti iz Jugoslavije.

Radićeva pot v Moskvo.

Radićeva pot v Moskvo je razburila našo celo javnost. Razna razlaganja bitamo po časopisu, ali kolikor so si vsa ta razlaganja različna, eno in isto pa se čuti iz pisave vseh burbanjskih listov in to je: strah in bojazen. Strah in bojazen kaj bo, če se bodo Radićeve kmečke mase pričele zanimati za boljševičke ideje, kaj bo, če se bodo tudi kmečke mase spregledale in šle po primeru ruskih kmetov skupno z delavstvom enotno v boj za osvobodjenje. Buržuazija se trese in zahteva, da se HRSS (Hrvatska Republikanska Seljaška Stranka) na podlagi zakonov o zaščiti države postavi izven zakona, kar buržuazija se zaveda, da so hrvaški kmetje prišli na pravo pot. Na drugi strani pa hočejo Radićeva pot v Moskvo nekateri listi, posebno socialpatrijotski z omalovaževanjem prezeiti. Oboje so znaki nesigurnosti buržuazije in njenih pomagačev. Nas to razburjenje ne čudi. Ko je šel Radić v London, se buržuazija ni plašila, ker ve, da delavska vlada MacDonalda ni nič drugega, kot poskus potom delavske stranke konsolidirati buržuazno državo. Druga internacionala je leta 1914 pa tudi ob drugih prilikah pokazala, da se njene stranke zelo dobro razumejo na zaščito kapitalističnih interesov. Zato se buržuazija ni plašila ko se je Radić podal v London, ker to je odgovarjalo njenim interesom.

Pot Radića v Moskvo, orientacija na levo, k tretji internacionali in to danes, v času, ko so kmetje valed splošne agrarne krize odločneje vstati proti finančnemu kapitalu, to je nekaj, kar buržuazija ne prenese, ker bi to lahko postalo zanj in za celi buržuazni red fatalno.

Radić ni komunist, čeprav včasih operira s komunističnimi parolami. Vendar se je odločil, da pošle zaolombe za svojo politiko v Rusiji, kakor je že to svojčas napravil tudi Kemal paša, katerega je ravno sovjetska Rusija pomagala, da se je Turška mogla ubraniti imperialistične Anglije in Francoske. Radić gre približno isto pot. Za njega kakor za vse politike je jasno, da je Rusija danes edina država na svetu, ki ne sebično in iskreno podpira vsako osvobodilno gibanje narodov brez ozira na to, kdo so tlačitelji. Rusija je s tem, da je dala popolno svobodo vsem narodom na svojem ogromnem ozemlju, praktično pokazala, da je rokovali samo ena

velika ideja in da nima nobenih prikritih namenov, kakor vse buržuazne države. Če je Radić šel v Moskvo, da tam dobi zavezništvo osvoboditve hrvaških kmetov pod jarma arabske hegemonije ne buržuazije, gre po pravi poti.

Rusija je pomagala Kemal paši, da se je otresele Angleske, zahtevala zato nobenih koncesionovne hvaležnosti. Če bo Rusija Radić prošil za pomoč, mu bo Rusija prav gotovo pomagala in ne bo spraševala, ali ji bo pomočjo Rusije svoj čas mogel voditi borbo za osvobodjenje Srbije pod turškega jarma. Stališče naše Rusije v narodnostno vprašanju se najbolje spozna tega, da je pri vprašanju Besarabije, katero je Romunija ugrajala, sovjetska vlada predlagala, naj ljudstvo samo odloči pot plebiscita, kam hoče pripadati.

Radićeva pot v Moskvo pa daje s strahom tudi takozvane autonomistične stranke, predvsem SLS in skupina "Autonomisti" Sloveniji. Ker jasno je, da se bodo kmetje in delavci borili ne samo za avtonomijo (samoupravo) Slovenije, Hrvatske, Macedonije itd., ampak tudi za to, da jih v samoupravi Sloveniji ne bodo smrkali kapitalistov in buržoazije izkoriščali slovenski buržoazni delavci in kmetje se ne borijo sam za nacionalno (narodno), ampak tudi za ekonomsko (gospodarsko) osvobodjenje. Ker le če si priborijo ekonomsko osvobodjenje, bodo prale kmečke mase do pravične delitve zemlje in odpravo današnjih davkov.

Tudi Radić bi hotel s pomočjo Rusije doseči samo narodno osvobodjenje, ali kmečke mase hočejo predvsem in najbolj gospodarsko osvobodjenje.

Radića so se pričeli izogibati klerikali in Davidovičevi, ker se boje, da bi se okužili z boljševičkimi injekcijami. Radić in federacija HRSS ima več vere v sebi in gre po poti Kemal paša. Vprašanje je, če bo Radić prišel tak daleč kot Kemal paša, in drugi če bodo hrvaško-slovenski kmetje hoteli ostati tam, kjer so tukaj. — "Strokovna Borba".

Is ljubosumnosti sabodel ženo. Tridesetletni posestnik Jurij Kozar iz Jarmanovec pri Dramlji je šel pretečeni mesec s svojo ženo v Celje, da si nakupita nekaj potrebnih stvari. Po končanem opravku sta popivala po mestu in krenila nato proti Baki vsem blaku, kjer sta se zopet ustavila v neki gostilni. Med potjo od tod je začel Kozar svojo ženo zbadati in paovati, češ da je imela pred ženitvijo neko ljubavno razmerje. Med prerekanjem je potegnul Kozar nenakrat svoj nož in jo zabodel ženi v desno prsno stran. Žena mu je nato nož odzela ter ga vrgla v bližnji oves. Pokazala mu je svojo okrvavljeno obleko in mu očitala, zakaj je to storil. Mož je pričel jokati in prositi odpuščanja. Da bi šla k zdravniku, sta se vrnila proti mestu Celju. Grede pa je postala njen ženi valed krvavljena ženska slabo, da so jo naložili na vater jo prepeljali v opasnem stanju v celjsko bolnišnico. Mož se je sicer izgovarjal s popolno ranjnostjo, vendar pa je romal v preiskovalne zapore celjskega okrožnega sodišča.

Eni je obljubil ženitev, drugi je vzal. Najemnik France H. v Trboveljih je prav rad videl vodo in njeno hčer Marijo. Zadržal je obljubil večkrat ženitev in to toliko časa, dokler se mu ni udala, ko je pa poridila, ni hotel več vedeti za njo, temveč se je poročil s bogato Marijo Šešerkovo. Zaprta nezakonska mati ga je tožila in je bil obsojen radi neizpolnjene ženitvene obljube v prvi in sedaj pred mariborskim okrožnim sodiščem tudi v drugi instanci na 14 dni strogega zapora in na plačilo vseh stroškov.

Iz pri Ljubljani. Sokolske društvo na Igu si je zgradilo svoj dom, čigar otvoritev so obhajali dne 15. avgusta 1923. Stavba je stala z gledališkim odrom vred 150.000 dinarjev. Sokolsko društvo je prejelo od bratov Pavel in Marlin Bolha iz Clevelanda in Mogađora \$45 in od mr. Dornshaha-Franka \$20.50, kar so nabrali pri svojih prijateljih za gradnjo doma.

Zavraten napad. Dne 3. julija sta v Stritarjevi ulici v Ljubljani napadle dva fantalina dr. Lemeta ter ga krvavo pretepla, potem pa zbežala.

Nov slovenski inženir. Na tehniški tehniki v Brnu na Moravskem je bil Alojzij Bavdaž iz Kanala za Goriskem diplomiran za inženirja kemije.

